

A tüzelőhiány az élelemhiánnyal vetekszik

Éva lányait kiűzik az erdőkből

A dómot és Évát lángoló pallossal űzte ki az arkangyal a paradicsomból. Éva lányaira, a harmadik világ országai-ban, most ismét a kiűzés vár. Ezúttal az erdőt kell – nem eléggé megfontolt fejlesztési tervek miatt – elhagyni. És nemcsak a fák szenvednek emiatt.

Jodi L. Jacobson, a Worldwatch Institute vezető kutatója idéz egy indiai mondást, mely szerint: „Nem az a fontos, ami a fákban, hanem ami alatta van.” Ott, ahol az erdőt már csaknem teljesen elpusztították, az asszonyok és a gyerekek naponta öt órát is előltenek azzal, hogy elegendő fát és gallyat gyűjtsenek a mindennapi főzéshez. A tüzelőhiány ma már az élelemhiánnyal vetekszik a világ nem egy térségében, például Haiti, Indiában és Mexikóban, nem szólva Nepálról és a turistaparadicsomnak kikiáltott Thaiföldről.

Az erdők és az egykor közös földek gyors ütemű eltűnése elsősorban az asszonyokra és a gyerekekre van pusztító hatással, hisz a létalapjuktól fosztja meg a családokat. Érthetetlen, hogy a legtöbb fejlesztési terv miért nem veszi figyelembe azt a szerepet, amit az asszonyok az erdők fenn-tartásában betöltenek, és ahelyett, hogy bevonnák őket ezekben a gyakran igen költséges projektekbe, a legkülönbözőbb módokon korlátozzák őket. Afrikában, Ázsiában és Latin-Amerikában ez már odáig megy, hogy az asszonyokat nemegyszer erőszakkal elűzik az erdőkből és a hajdan közös földekről, mégpedig olyan ütemben, ahogy a kormányok és a különböző társaságok figyelmébe a pénzcsinálás gyors módszereire irányul.

A túlélés árúháza

Az erdők és más természeti erőforrások a harmadik világ asszonyai számára ugyanolyan szerepet töltenek be, mint az élelmiszerüzletek és árúházak az iparilag fejlett államokban. Sőt. Az erdő a túlélés árúháza, mert nemcsak tűzifát ad a családi szükségletek 60–80 százalékát begyűjtő asszonyoknak és lányoknak, hanem olyan növényeket is, amelyekből orvosságot, használati eszközöket és ruhaneműt készítenek. A fákról szedett gyümölcsök fontos kiegészítői az egyébként egyhangú táplálkozásnak, amellyel még kereseti forrásul is szolgálnak.

Csak hogy a legtöbb fejlesztési szakember alacsonyabb mindezek fontosságát, mivel a tevékenység nem eléggé látványos, és mert

nincs eléggé tudatában a hagyomány jelentőségének. Csak kevesen teszik föl a kérdést, ha ezektől az alapoktól megfosztják az asszonyokat, hogyan tudnak a családok megélni?

Az asszonyokon múlik

Mivel az afrikai vagy ázsiai asszonyok általában nem birtokolhatnak földet, mint a közösség tagjainak, joguk van a közösségtől való részvételre családjuk szükségletei szerint. Am azok a közösségi földek, melyek megműveléséhez az asszonyok is hozzájárultak, mind gyakrabban válnak magántulajdonná vagy szolgálnak egyéb fejlesztéseket, amelyeket – sajnos – senki nem ellenőriz. A kormányok, az adományozó szervezetek vagy multinacionális vállalkozások pedig arra ösztönzik a közösségeket, hogy változtassák meg a régi szokásokat, elsősorban a földhasználatot. Így változtak az egykori közös erdők több országban is nagy térségi ültetvény-erdőkké vagy más célt szolgáló területekké. A következmény a mind gyorsabb ütemű erdőpusztulás és a család ellátását szolgáló asszonyi munka további nehezítése.

Zanzibárban kereskedelmi szegfűszeg-ültetvények váltják fel a késői XIX. század közösségi erdőit, arra kényszerítve a szegény családokat, hogy jövedelmük 40 százalékát költsék olyan tüzelőre, mely korábban ingyen állt a rendelkezésükre. Nyugat-Kenyában egyre több föld kerül magántulajdonba, növelve a szegénységet. Indiában is eltűnőben vannak a közös erdőségek, szakértők szerint azért, hogy helyükön gátakat építsenek, illetve épületfát termeljenek ki belőlük.

Bina Agarwal, az Indiai Gazdasági Növekedés Intézet professzora szerint az erdőtülenésért elsősorban az állami politika és az állami tervek a felelősek. Pesszimista jöslata szerint a még megmaradt indiai erd-

ségek 45 éven belül eltűnnek, ha folytatódna az eddigi trendek.

A földhasználat megváltozása azért sem

kedvez az asszonyoknak, mert a privatizáció a férfi bérloket részesíti előnyben. A kormányok és a nemzetközi szervezetek rutinszerűen őket nyilváníttják a háztartások fejének, tekintet nélkül arra, hogy valóban betöltik-e ezt a szerepüket. Pedig a harmadik világban a családok jóléte az asszonyokon múlik. Ők ismerik a fákat és az erdő terményeit, ugyanolyan gondossággal őrzik az erdőt, mint amilyen gyakorlatiasan használják ki mindazt, amit ad.

Ezzel szemben az asszonyok földhöz való joga a férjük, illetve a közösségek szándékán múlik. Kenya egyes régióiban az asszonyokat attól is eltiltják, hogy fát őröljenek. A szokások szerint ugyanis a földek ellenőrzésének joga azt a személyt illeti meg, aki fát őröl. Észak-Kamerunban csak papayafát őrölhetnek az asszonyok, ezek ugyanis rövid életűek, és így nem kell attól félni, hogy földjogokra teremtenek alapot. Nigériában az asszonyoknak joguk van a maghoz, ám a pálmaolajhoz nincs, amelyet a férfiak adnak el készpénzért.

Paula Williams, a londoni székhelyű Current World Affairs Institute munkatársa szerint tragikus következményei lehetnek annak, hogy a különböző faültetési kampányok és nemzetközi beruházások, melyeket az erdőpusztítás megakadályozására indítanak, rendszeresen mellőzik az asszonyokat. Ők ugyanis, mert az erdőtől függenek, jobban megtanultak vigyázni rá, mint akár az állami, akár a magántulajdonosok.

Az erdőben-erdőből élve hatalmas tudást halmoznak fel az asszonyok a különböző fajokról, amelyekről nem egy tudós úgy tartja, hogy lehetetlen katalogizálni azokat. India törzsi asszonyai 300 erdei faj gyógyfelhasználását ismerik. Sierra Leonében egy kutató fedezte fel, hogy az asszonyok 31 olyan terméket tudtak megnevezni, amelyet az er-

dőben gyűjtöttek, illetve az ottani fák terméséből készítették, míg a férfiak ugyan-ezekből csak nyolcat ismertek. A legtöbb fejlesztési elképzelés mégsem veszi figyelembe ezt a tudást, mely ha elvesz, az emberiség látja kárát.

Ma már szinte axiómának számít, hogy a népességnövekedés a bioszféra megővésének az egyik legnagyobb akadály. Azt azonban csak kevés szakember ismerte fel, hogyha elveszik az asszonyok alapvető erőforrásait, az erdőt és a közös földeket, több gyermeket akarnak, hogy segítsenek nekik a megőrzés munkájában. Egy szegény falusi asszonynak a gyermek a jövő beruházása. Mivel nincs lehetősége saját földre, idősebb korában csak az jelenthet biztonságot számára, ha gyermekeihez fordulhat.

A túlnépesedés csapdája

Mindemellett a gyermek kész munkaerő. Az az idő, mely ahhoz szükséges, hogy tenivalóikkal végezzenek, arra készíti az asszonyokat, hogy mind nehezebb munkával terheljék saját gyermekeiket, különösen a lányokat. Az anyák emiatt gyakran kényszerülnek arra, hogy gyermekeiket, főként a lányokat kivegyék az iskolából, és így egy újabb generáció nő fel sorsa változtatásának legkisebb esélye nélkül. Afrikában például mind több lány esik ki mind az elemi, mind a középiskolából a növekvő szegénység miatt.

Elsősorban ez a túlnépesedés csapdája. Azok a programok ugyanis, amelyek a fejlődés jegyében kényszerítik függésbe az asszonyokat, egyben a népességnövekedés és a helyi környezet tönkretételének okozói. Az asszonyok jövedelemszerző szerepének félreismerése – ma már mind jobban látszik – a fejlődés céljait gyöngíti. Minthogy rájuk hárul a család élelemmel, tüzelővel és vízzel való ellátása, ha elzárják őket ezektől a forrásoktól, még több ember fog szenvedni az éhségtől és a betegségek miatt.

Az asszonyok közreműködése nélkül egyszerűen elérhetetlenek lesznek azok a magasabb célok, amelyeket az emberi tevékenység és a környezeti erőforrások közötti egyensúly megteremtéséért magunk elé tűzünk. Ne üzzük ki hát Éva lányait az erdőkből, hanem dolgozzunk együtt velük magunk, a gyermekeink, jövőnk világunk érdekében.

Sárvári Márta

Barlangbarát lámpák világítanak

Ismét veszély fenyegeti az Esztramost?

Jó hírek járnak manapság az ország északkeleti, barlangi végeiről. Elkészült, háromévi rekonstrukciós munka után, az aggteleki Baradla-barlang turisták számára járható, közművesített szakasza.

Mintha eddig soha nem látott helyen járnánk. Csodálatos szépségű, új arcát fordítja felénk a föld alatti csodavilág, hol csillogón kitarulkozva, hol sejtelmesen a háttérbe húzódva, színre színt, formára formát váltva. Közönhet mindez a régi helyébe felszerelt energiatakarékos és barlangbarát megvilágításnak, mely anélkül, hogy az egészségtől kizsáka, a legszebb és legfontosabb jelenségekre irányítja a figyelmet.

A Hangversenyterem színpompás cseppkőképződményeire, az Óriások termének megannyi fura alakzatára, Ganymedes kútjára, a Szószékre, netán Rózsa Sándor gatyájára, mely utóbbról – így mondják – a szocialista időkben csak a neves betyár munkanadrágjaként volt szabad említést tenni.

Ki hinné, hogy egy barlangnak humora is van? Meg kéne őrizni ezeket az anekdotákat kései utódaink számára, amíg még közöttünk járnak a „nótafák”, amíg még nem késő. Csatlolni kéne a barlang történetéhez, melyet szinte a kezdetektől jegyeznek a föld alatti világ kutatói.

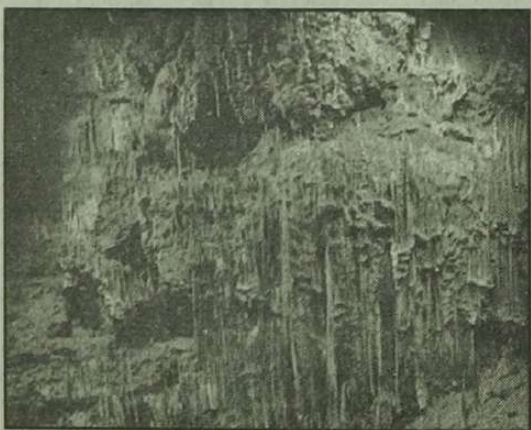
Lám, a Baradlát is 1594-ben említi meg először egy írott forrás. Első felmérését Sartory József végezte el 1794-ben, akit 1801-ben Raisz Keresztély, Gömör vármegye hites földmérője követett. Az ő nyomdokain haladt a barlang történetének talán máig legjelentősebb egyénisége, Vass Imre mérnök, aki 1821-ben eljutott a ma is Vaskapunak nevezett alakzatig. Ekkor még „...a beljebb nyúló üregnek egész térségén megláthatatlan vízzel el lévén borítva, gátolta további meneteltem...” Négy tartósan száraz esztendő után tudott csak a Vaskapun áthaladni, és 4,5 kilométeres újabb szakasz feltárása után jutott el a Színházteremig, mely a mesterségesen megnyitott jösvafői bejárat közelében húzódik.

Azóta is sokan kutatták és kutadják a barlangot, mely hazánk leghosszabb és Európa második leghosszabb cseppkőbarlangja. Menedékül használta már a 6–7000 éves elzoltólt ember is, mégsem mondhatjuk el, hogy a Baradlát teljes egészében ismerjük.

Csak tíz esztendeje járták be a kutatók az úgynevezett rövid alsó barlangot és még 1984-ben is fedeztek fel újabb, addig még nem ismert mellékágat, a Vörös ágat. És még mindig őrzik útjait a hosszú alsó barlang, ahová eddig még senkinek sem sikerült bejutnia.

Még a Baradlál is lenyűgözőbb élményt kínál a bódvarákosi Esztramos-hegy mélyén húzódó Rákóczi-barlang. Ércutatás közben fedezték fel a szakemberek 1958-ban, de fantasztikus formáit, szédítő mélységeit csak egymással vetélkedő óriások alakíthatták ki. Melyben csillogó kristálytisztá tó: tündérek könnye; mitológiai alakok rejtett kincse: a falakon csillogó kalcitkristályok, borsókővek, a különös, ferde formájú cseppkővek.

Ebben a barlangban ma is roppant erők feszülnek egymásnak. Az itt fellelhető formakincs egyedülálló a világon. Minek köszönhet a megmenekülést? Hogyan kerülhet el az esztramosi üregek közös sorsát, a kifosztást? Közrejátszott ebben a megközelítés és a bejutás nehézsége. És közrejátszott benne a közvélemény figyelme, me-

lyet a sajtó, jelesül a Magyar Nemzet és természetvédő szerkesztője, Antalffy Gyula kellett fel. A Rákóczi-barlang nem osztozott a fölötté húzódó és romjaiban még mindig lenyűgöző Földvár-barlang sorsában. Ezt a természeti tüneményt nem lehetett tönkretenni.

Sok évig azonban látni sem. S ez idő alatt a barlanghoz vezető társaság szakaszai, a vaslátrák, hágcsók állapotára annyira leromlott, hogy baléset kockázata nélkül nem lehetett a barlangba menni.

Valaki felvette (Szenthe István geológus), egy esemény, az 1989. évi barlangtani világkonferencia felkínálta lehetőséget a változtatásra, olyan létesítmények beépítésére, mely a barlang védelmét és biztonságos bemutatását szolgálja. A munkálatokat elvégezték, a Rákóczi-barlang ismét látogatható. Igaz, csak nyolcfős csoportokban, erre azonban a képződmények védelmében van szükség.

Ezzel azonban nem áruolt el a veszélye ritka természeti tünemény felől. Azt csak az Esztramos-hegy sokrétű, természeti, geológiai és bányatörténeti értékeinek, a táj múltjának együttes bemutatásával lehetne elhárítani, új idegenforgalmi vonzerőt teremtve a gazdasági nehézségekkel küszködő vidéken. Sürgősen rendezni kéne hát a bányatelek további sorsával kapcsolatos kérdéseket, mert furcsa, kőszá hírek járnak arról.

Hírlik, hogy jó pénzért valaki vagy valakik megvenné a gazdaságtalan, felhagyott bányát. Hírlik, hogy újra meg akarják indítani, esetleg más (de miféle?) profillal a termelést. Az érdeklődő(k)ról szinte semmit nem lehet tudni, hacsak azt nem, hogy eddig nem léptek kapcsolatba a természetvédelmi hatósággal.

(s. m.)

ÁRVERÉSI FELHÍVÁS

A Budapest Investment árverésen értékesíti a Mechanikai Laboratórium HKV. f. a. pécsi gyáregységének alábbi eszközeit:

Megnevezés	Év	Műszaki állapot	Kiképzési ár (E Ft)
Aut. eszterga AWA-7	1980	60%	70
Aut. eszterga AWA-10	1980	60%	80
Aut. eszterga AWA-10	1980	60%	80
Marógép TC-3-CNC	1982	75%	1000
NC marógép MSN 400	1982	75%	400
NC marógép MSN 500	1989	90%	2000
Palástköszörűgép Studer S-20	1988	80%	1000
Unio marógép FGS-25/32	1989	85%	800
Fűrő-marógép NC MFI-6-60			
MFI-06-90 Csepel		60%	500
Aut. eszt. Spinner SKS-50G	1977	50%	300
NC fűrő-marógép CFKR W-250	1979	45%	200
Aut. eszterga AD-6A	1973	50%	150
Szuperfinisológép SM-400	1973	60%	280
Horizont fűrő-maró WH 63	1972	40%	280
Rázógép ST-5000/300	1983	25%	30
Köszörűgép BAU-25	1988	90%	400
Motoros fecskendő M8/P-05	1989	90%	80
Fénymásológép OCF-685	1984		100
Mini nyáklapgyártó sor L-771	1987	50%	120
Szártószekevény SZLB	1976		20
Kejélgép (nyákt.) BM-2	1988	80%	200
Gálcánkádk	1976		30 Ft/kg
Gyémánteszterga EGS-250	1966	40%	80
Targonca EV 210-2	1977	50%	100
Hengerköszörű BUA-16/A	1971	50%	120
Palástköszörű BUA-20	1972	40%	130
Klímaszekevény KA 130g	1975	30%	10
Homokfúvó (vízes) CBOO1/10	1987	25%	20
Szártószekevény LP 30g	1972	20%	4
Klímaszekevény FEUTRON 3101/01	1978	40%	30
Klímaszekevény FEUTRON 3101/01	1973	30%	30
Ultraszónus tisztító ELUC-02UH	1988		80
Szártószekevény LP 32/3	1981	25%	4
Szártószekevény LP 32/3	1981	25%	4
Szártószekevény LP 32/3	1981	25%	4
Tekercselő AUMANN	1988	90%	250
Tekercselő AUMANN	1988	90%	250
Hidraulikus prés PHM-634	1988		180

Az árverés helye:

Mechanikai Laboratórium HKV. f. a. pécsi gyáregysége, Pécs, Szilva utca 1-3., forgácsolózom.

Időpontja: 1993. január 18., 11 óra

A felsorolt eszközök megtekinthetők a helyszínen 1993. január 11-15. között munkaidőben (7-14 óráig).

Érdeklődni lehet a 06/72-13065 telefonszámon.

Az árverési szabályok:

Az árverés során elért vételár 10%-át a licit nyertese a helyszínen köteles foglalóként készpénzben kifizetni.

A megvásárolt eszközt 1993. január 27-én 14 óráig el kell szállítani.

Az elszállítás feltétele a vételárhátralék kiegyenlítése.

Az árverés részletes szabályait az árverési szabályzat tartalmazza.